



Co-funded by
the European Union



Promovarea excelenței în rândul îngrijitoarelor române prin educație și formare profesională (VET)

Îngrijire fără frontiere: Construirea incluziunii pentru îngrijitoarele române din Europa

2025-1-RO01-KA220-VET-000350681

iunie 2026



Dedicăm această broșură tuturor migranților care și-au părăsit casele, familiile și pământurile în căutarea unei vieți mai bune în străinătate. Forța, sacrificiul și rezistența lor continuă să susțină nenumărate gospodării și comunități din întreaga Europă.

De asemenea, le transmitem cea mai profundă recunoștință femeilor care ne-au încredințat poveștile lor și au fost de acord să participe la interviurile noastre. Deschiderea, curajul și experiențele lor au făcut posibilă această muncă.



Cuprins

Introducere	4
Prezentare generală și metodologie	5
Date, statistici și fapte cheie din România	7
Voci din România	9
Date, statistici și fapte cheie din Spania	13
Voci din Spania	15
Date, statistici și fapte cheie din Italia	23
Voci din Italia	25
Rolul comunităților găzduitoare	32
Concluzie	34
Referințe	35
Informații de contact	37

Introducere

Proiectul BADANTES este implementat în cadrul **programului Erasmus+ KA220-VET** și abordează un sector important în întreaga **Europă**: incluziunea socială și profesională a **îngrijitorilor migranți** care lucrează în domeniul îngrijirii pe termen lung și la domiciliu. Pe măsură ce societățile europene se confruntă cu îmbătrânirea demografică, cu nevoile tot mai mari de îngrijire și cu o disponibilitate scăzută a îngrijitorilor familiari informali, **sistemele de îngrijire au devenit din ce în ce mai dependente de lucrătorii migranți** care oferă sprijin esențial persoanelor în vârstă și familiilor acestora.

Printre acești lucrători, **îngrijitoarele române** reprezintă unul dintre cele mai mari **grupuri de profesioniști mobili** în domeniul îngrijirii din Uniunea Europeană. Contribuția lor este fundamentală pentru funcționarea sistemelor de îngrijire în mai multe țări, în special în **Italia, Spania, Germania și Austria**. În ciuda rolului lor important, mulți îngrijitori români se confruntă cu **provocări semnificative** legate de integrare, recunoașterea competențelor, condițiile de muncă, accesul la informații și incluziunea socială în comunitățile gazdă.

Proiectul BADANTES își propune să **promoveze incluziunea socială, civică, educațională și profesională a îngrijitoarelor din România prin creșterea gradului de conștientizare** a experiențelor acestora și prin sprijinirea dezvoltării unor oportunități de formare profesională personalizate. **Prin cercetare, interviuri cu informatori cheie, implicarea părților interesate și dezvoltarea unor resurse de formare dedicate, proiectul își propune să consolideze capacitatea de angajare, bunăstarea și participarea îngrijitoarelor în societate.**

Această **broșură** face parte din **activitățile de conștientizare** ale proiectului. Reunește **poveștile și experiențele personale** ale îngrijitoarelor române care s-au mutat în străinătate pentru a lucra în sectorul de îngrijire. **Mărturiile** lor oferă informații valoroase despre oportunitățile pe care le-au găsit, dificultățile pe care le-au întâmpinat și strategiile pe care le-au folosit pentru a se adapta la un nou mediu social, cultural și profesional.

Prezentând aceste experiențe direct prin intermediul vocilor **îngrijitoarelor**, **broșura își propune să promoveze o mai bună înțelegere, empatie și dialog intercultural între îngrijitorii din România și comunitățile în care trăiesc și muncesc**. Creșterea gradului de conștientizare a barierelor cu care se confruntă este un pas important către construirea unor societăți mai incluzive și încurajarea actorilor locali, a instituțiilor, a angajatorilor și a cetățenilor să sprijine activ integrarea lor socială și profesională.

În cele din urmă, proiectul BADANTES recunoaște **îngrijitoarele române nu doar ca lucrători, ci și ca indivizi a căror contribuție este esențială pentru sustenabilitatea sistemelor europene de îngrijire**. Prin creșterea vizibilității lor și promovarea incluziunii lor, proiectul își propune să contribuie la servicii de îngrijire mai echitabile, reziliente și centrate pe oameni în întreaga Europă.

Realitatea îngrijitorilor români din Europa

Cererea tot mai mare de îngrijitori în Europa este strâns legată de îmbătrânirea demografică, creșterea speranței de viață și schimbarea structurilor familiale. Pe măsură ce tot mai multe familii necesită sprijin pentru îngrijirea rudelor în vârstă, îngrijitorii migranți au devenit o componentă esențială a sistemelor naționale de îngrijire. În ciuda contribuției lor importante, mulți îngrijitori continuă să se confrunte cu provocări legate de condițiile de muncă, recunoașterea profesională, incluziunea socială și accesul la servicii de sprijin.

România: o țară importantă de origine pentru lucrătorii din domeniul îngrijirii

România joacă un rol dublu în peisajul european al îngrijirii. Pe de o parte, este una dintre principalele țări de origine pentru îngrijitorii care lucrează în străinătate. Pe de altă parte, se confruntă cu propriile provocări în furnizarea de servicii de îngrijire adecvate pentru o populație îmbătrânită.

În ultimele decenii, îmbătrânirea demografică și migrația externă susținută au afectat semnificativ piața muncii din România. Mulți cetățeni români, în special femei, au ales să lucreze în străinătate în domeniul îngrijirii persoanelor vârstnice și al serviciilor de asistență la domiciliu, atrași de oportunități de angajare mai bune și venituri mai mari. În același timp, România continuă să se confrunte cu o lipsă de specialiști calificați în îngrijire, o dezvoltare limitată a serviciilor de îngrijire la domiciliu și o recunoaștere insuficientă a muncii de îngrijire ca o carieră profesională.

Pentru mulți îngrijitori, migrația reprezintă atât o oportunitate economică, cât și un sacrificiu personal. Deși munca în străinătate oferă adesea o mai mare stabilitate financiară, ea implică și separarea de membrii familiei, adaptarea la noi medii culturale și provocarea de a echilibra responsabilitățile peste granițe.

Spania: O forță de muncă esențială, dar insuficient recunoscută

Spania se bazează în mare măsură pe serviciile de îngrijire la domiciliu și pe cele private pentru persoanele în vârstă. Acest model plasează îngrijitorii migranți în centrul furnizării de servicii, în special în cazul îngrijirii la domiciliu și a celor cu domiciliu.

Îngrijitoarele românce aduc o contribuție importantă sectorului de îngrijire din Spania. Cu toate acestea, multe continuă să se confrunte cu provocări profesionale și sociale. Munca de îngrijire prestată în gospodăriile private rămâne adesea mai puțin vizibilă decât alte forme de angajare, ceea ce contribuie la subrecunoașterea competențelor și contribuțiilor îngrijitorilor. În ciuda acestor provocări, îngrijitoarele românce joacă un rol crucial în sprijinirea persoanelor în vârstă.

Italia: Un pilon al sistemului de îngrijire pe termen lung

Italia are una dintre cele mai mari proporții de persoane în vârstă din Europa și se bazează în mare măsură pe aranjamente de îngrijire la domiciliu și în familie. Îngrijitorii migranți au devenit o parte indispensabilă a acestui model, oferind sprijin esențial persoanelor în vârstă și familiilor acestora.

Migrația românească în Italia a început cu mult înainte de aderarea României la Uniunea Europeană în 2007 și a continuat să crească în timp. Astăzi, cetățenii români reprezintă una dintre cele mai mari comunități de străini din țară, mulți dintre ei fiind angajați în muncă domestică și îngrijirea persoanelor în vârstă.

Sectorul italian de îngrijire oferă oportunități importante de angajare, dar se confruntă și cu provocări semnificative, inclusiv aranjamente de muncă neregulate, recunoaștere profesională limitată și dificultăți în accesarea oportunităților de formare și dezvoltare a carierei. Cu toate acestea, îngrijitoarele românce rămân o piatră de temelie a sistemului italian de asistență socială, contribuind substanțial la calitatea vieții și bunăstarea persoanelor în vârstă.

Înțelegerea experiențelor îngrijitorilor

Deși statisticile și analizele de politici oferă un context important, ele nu pot surprinde pe deplin dimensiunea umană a migrației și a muncii de îngrijire. Poveștile personale prezentate în această broșură oferă perspective valoroase asupra realităților de zi cu zi ale îngrijitoarelor din România, subliniind atât provocările cu care se confruntă, cât și rezistența de care dau dovadă.

Ascultând experiențele lor, cititorii pot dobândi o înțelegere mai profundă a barierelor sociale, civice și profesionale cu care se pot confrunta îngrijitoarele și pot recunoaște importanța creării unor comunități și sisteme de sprijin mai incluzive în întreaga Europă.

Context metodologic

Conținutul prezentat în această broșură se bazează pe activitățile de cercetare mai ample desfășurate în cadrul proiectului BADANTES. Cercetarea a adoptat o abordare cu metode mixte, combinând o analiză a datelor statistice, a cadrelor legale și de politici relevante și a cartografierii părților interesate cu dovezi calitative colectate prin interviuri semi-structurate cu îngrijitori români din România, Italia și Spania.

Cercetarea a explorat profilurile demografice ale îngrijitoarelor, condițiile de muncă și de viață, căile de integrare pe piața muncii, accesul la protecție socială, nevoile de formare și bunăstarea generală. O atenție deosebită a fost acordată înțelegerii provocărilor și oportunităților care le modelează experiențele profesionale și personale în străinătate.

Prin combinarea analizelor statistice și contextuale cu relatări directe, broșura evidențiază decalajul care poate exista între drepturile formale și realitățile cotidiene, identificând totodată bune practici și oportunități de îmbunătățire. Poveștile personale incluse în această broșură completează rezultatele cercetării, oferind o perspectivă umană asupra experiențelor îngrijitoarelor din România și a obstacolelor pe care le pot întâmpina în timpul procesului lor de integrare.

Informațiile colectate contribuie la dezvoltarea activităților de conștientizare ale proiectului și la conceperea unor resurse personalizate pentru educația și formarea profesională (VET). Într-un sens mai larg, acestea își propun să sprijine factorii de decizie politică, furnizorii de VET, partenerii sociali, organizațiile de îngrijire și comunitățile locale în promovarea unor abordări mai incluzive, echitabile și sustenabile ale muncii de îngrijire în întreaga Europă.

Date, statistici și fapte cheie

Detalierea statutului juridic

- Statutul juridic al îngrijitorilor din România este extrem de eterogen. Munca de îngrijire în gospodăriile private se desfășoară prin multiple modalități, inclusiv angajare formală, activități independente, plasamente prin agenții și muncă informală sau nedeclarată. Aceste forme coexistă adesea în cadrul aceleiași piețe a muncii.
- O caracteristică cheie a acestei migrații este natura sa ciclică. Mulți îngrijitori urmează un model rotativ, lucrând în străinătate timp de câteva săptămâni sau luni și apoi întorcându-se în România înainte de a începe un nou ciclu de muncă. Acest sistem este deosebit de răspândit în țări precum Germania și Austria.

- O mare parte dintre îngrijitorii din România sunt angajați ca îngrijitori la domiciliu, locuind în casa beneficiarului îngrijirii. Deși acest aranjament oferă cazare și îngrijire continuă, duce adesea la ore lungi de lucru și la granițe neclare între viața profesională și cea personală.

Date demografice (vârstă, sex, statut familial)

- Îngrijitorii români din străinătate sunt predominant femei, reprezentând aproximativ 85-95% din forța de muncă, reflectând natura de gen a muncii de îngrijire în Europa.
- Majoritatea îngrijitoarelor sunt de vârstă mijlocie, de obicei între 40 și 55 de ani, iar mulți au copii sau familii rămase în România. Acest lucru contribuie la dezvoltarea structurilor familiale transnaționale, în care îngrijitorii oferă sprijin financiar din străinătate, menținând în același timp legături puternice cu comunitățile lor de origine.
- În ceea ce privește educația, majoritatea îngrijitorilor au cel puțin studii secundare, iar mulți dețin calificări profesionale sau superioare. Cu toate acestea, un număr semnificativ sunt supracalificați pentru locurile de muncă pe care le desfășoară, ceea ce ilustrează o retrogradare ocupațională.
- Mulți îngrijitori provin din zone rurale sau orașe mici cu oportunități de angajare limitate, unde rețelele de migrație joacă un rol cheie în facilitarea accesului la locuri de muncă în străinătate.

Recunoaștere transfrontalieră

- România nu are acorduri bilaterale specifice dedicate muncii de îngrijitor. În schimb, drepturile îngrijitorilor migranți sunt reglementate prin legislația Uniunii Europene privind libera circulație a lucrătorilor și coordonarea sistemelor de securitate socială.
- Principala cadru juridic este Regulamentul (CE) nr. 883/2004, care garantează că persoanele sunt supuse unui singur sistem național de securitate socială la un moment dat și egalitatea de tratament, agregarea perioadelor de asigurare și accesul la anumite prestații în toate statele membre. Acesta este completat de Regulamentul (CE) nr. 987/2009, care stabilește procedurile de punere în aplicare și cooperarea administrativă între instituțiile naționale.
- Aceste reguli se aplică în toate statele membre ale UE, inclusiv în România, asigurând protecția socială a lucrătorilor care se deplasează în interiorul UE.

Nevoi și lacune

Migrația îngrijitorilor români este determinată în principal de **disparitățile economice și structurale**.

Unul dintre principalii factori este **diferența salarială** dintre România și țările din Europa de Vest, unde munca de îngrijire este semnificativ mai bine plătită. Sistemul de îngrijire din România se confruntă și cu limitări structurale, inclusiv **finanțare insuficientă, servicii limitate și lipsa oportunităților de dezvoltare profesională**, care reduc atractivitatea sectorului pe plan intern. În același timp, țările din Europa de Vest se confruntă cu o **cerere tot mai mare de îngrijitori** din cauza îmbătrânirii populației și a deficitului de forță de muncă, ceea ce încurajează și mai mult migrația.

Factorii sociali joacă, de asemenea, un rol important. În multe comunități, **migrația a devenit o strategie comună de trai**, susținută de familie și rețele sociale, în timp ce responsabilitățile financiare rămân o motivație cheie.

Politici sau strategii naționale

România nu are politici specifice care să vizeze îngrijitorii migranți. În schimb, acestea sunt abordate prin politici mai ample privind migrația și diaspora.

Inițiativele guvernamentale se concentrează pe implicarea diasporei și migrația de întoarcere, susținute de instituții precum Departamentul pentru Românii de Pretutindeni. Programe precum „Diaspora Start-Up”, finanțate prin fonduri structurale ale UE, oferă sprijin financiar migranților care se întorc și doresc să înființeze afaceri. Cu toate acestea, aceste inițiative nu sunt instrumente de politică permanente, ci mai degrabă programe ocazionale, bazate pe proiecte, lansate în cadrul unor cicluri de finanțare specifice.

Prin urmare, accesul la un astfel de sprijin este limitat în timp și depinde de disponibilitatea finanțării externe. Mai mult, aceste măsuri nu sunt adaptate în mod specific îngrijitorilor.

Lucrătorii care se întorc în țară pot accesa servicii generale de ocupare a forței de muncă și programe de formare, însă rămân provocări în ceea ce privește recunoașterea competențelor dobândite în străinătate și integrarea în sistemul național de asistență medicală.



„Numele meu este Claudia și locuiesc la Paris cu familia mea. Sunt căsătorită, părinte și lucrez în prezent în domeniul îngrijirii la domiciliu pentru vârstnici ca asistentă medicală.”

Vizitez mai multe persoane în vârstă în timpul săptămânii, uneori două sau trei pe zi, în funcție de orele de care are nevoie fiecare persoană. Rolul meu implică o mulțime de responsabilități: ajutor cu nevoile zilnice, administrarea corectă a medicamentelor, recunoașterea semnelor problemelor de sănătate și oferirea de sprijin emoțional.

Provocări

Acum treisprezece ani, mutarea într-o țară nouă a fost o mare provocare. În timp, m-am adaptat, dar perioada inițială a fost dificilă din punct de vedere emoțional și mental.

Slujba este solicitantă fizic și emoțional, mai ales cu un program lung și naveta de la o casă la alta. De-a lungul anilor, acest lucru mi-a afectat sănătatea mintală și fizică.

„Mă simțeam ca o străină, nu vorbeam bine limba și adesea mă simțeam neajutorată pentru că nu-mi puteam ajuta fiul cu teme.”

La început, cea mai mare provocare a fost bariera lingvistică. De asemenea, a trebuit să-mi împart atenția între mai mulți seniori, să mă deplasez într-un oraș nou și să învăț sistemul de metrou. Din punct de vedere emoțional, mă simțeam adesea stresată atunci când nu-i puteam înțelege pe seniori sau când mă îndoiam de propriile mele abilități.

„În ciuda acestor provocări, seniorii au fost întotdeauna respectuoși și amabili. De multe ori, am simțit că am grijă de propriii mei buni.”

Echilibrul dintre muncă și responsabilitățile familiale, adaptarea la un nou mediu social și depășirea barierelor lingvistice au fost provocări continue.

Oportunități de angajare

Găsirea unui loc de muncă la Paris nu a fost dificilă, dar salariul era mic în comparație cu cei care lucrau fără acte legale.

„De-a lungul anilor, am învățat că incluziunea socială, adaptarea psihologică și participarea civică sunt la fel de importante ca găsirea unui loc de muncă stabil.”

Cursuri de formare

Formarea profesională continuă este, de asemenea, crucială pentru ca îngrijitorii să își îmbunătățească abilitățile, încrederea în sine și calitatea îngrijirii oferite.

Am primit instruire în acordarea primului ajutor și în ceea ce privește nevoile specifice ale seniorilor.

Îngrijire de calitate

Îngrijirea de bună calitate necesită răbdare, empatie, respect și o atitudine pozitivă față de seniori. Deși abilitățile tehnice, cum ar fi administrarea medicamentelor și recunoașterea problemelor de sănătate, sunt esențiale, sprijinul emoțional și comunicarea sunt la fel de importante. Cu șapte ani de experiență în acest domeniu, mă simt pregătit să ofer îngrijire de înaltă calitate. Totuși, învățarea continuă, în special în comunicare și sprijin emoțional, este esențială pentru menținerea și îmbunătățirea calității îngrijirii.

Mă simt norocoasă să am familia alături aici, la Paris, ceea ce face totul mai ușor. Uneori îmi doresc să fi putut avea o viață decentă în România, astfel încât mutarea în străinătate să nu fi fost necesară.



„Numele meu este Gabriela, m-am mutat în Italia pentru muncă, lăsându-mi familia în urmă, pentru a le oferi un viitor mai bun. Am călătorit singură, sperând că sacrificiul meu va însemna o viață mai sigură și mai protejată pentru familia mea.”

Am început să lucrez ca îngrijitoare în regiunea Campania pentru o femeie în vârstă. Am sprijinit-o cu dăruire, grijă și empatie. Am încercat întotdeauna să mențin o atitudine pozitivă și prietenoasă, chiar și atunci când oboseala sau dorul de casă mă apăsau greu.

„Știam că, dincolo de nevoile fizice, o persoană în vârstă are nevoie de căldură, răbdare și o prezență calmă.”

Provocări

Munca mea era informală, ca a multor îngrijitori români. Lipsa documentelor legale mă făcea vulnerabilă. Teama de a fi prinsă și deportată era constantă. Stresul era intensificat de faptul că România nu era încă în UE, iar dreptul meu de a sta în străinătate era limitat. Am lucrat trei luni, apoi m-am întors acasă, respectând regulile din acea vreme, mereu cu gândul greu că s-ar putea să nu mă mai pot întoarce.

„Cele două ore de pauză zilnică nu puteam fi folosite cu adevărat în voie — mi-era teamă să ies din casă de teamă să nu fiu oprit de poliție.”

Cea mai mare dificultate nu a fost munca fizică, deși programul meu era lung, iar nopțile erau deosebit de grele atunci când sănătatea Annei se înrăutățea. Adevărata povară era dorul de copii. Motivația financiară - un salariu de trei sau patru ori mai mare decât în România - îmi dădea putere, dar nu putea înlocui îmbrățișarea copiilor mei.

La început, limba italiană a fost o barieră. Comunicarea a fost dificilă, dar persoanele în vârstă de care aveam grijă au fost răbdătoare și înțeleghătoare. În timp, m-am adaptat. Am avut norocul să întâlnesc oameni amabili - vecini și membri ai comunității românești locale - care m-au susținut moral. Nu m-am simțit niciodată discriminată, dar incertitudinea statutului meu legal mi-a marcat profund experiența.

Îngrijire de calitate

Îngrijirea de calitate a însemnat întotdeauna mai mult decât simpla îndeplinire a sarcinilor. A însemnat empatie, răbdare, atenție la detalii, gestionarea corectă a medicamentelor și disponibilitate la timp. A însemnat să fii prezent, chiar și atunci când ești epuizat. Înțelegerea faptului că bătrânețea vine uneori la pachet cu boala, iritabilitatea sau frica și reacționarea cu calm și bunătate au fost esențiale.

Privind în urmă, douăzeci de ani mai târziu, recunosc că nu aș mai putea face aceeași muncă astăzi. Pe atunci, eram tânăr, plin de energie și hotărât să câștig mai mult pentru a le oferi copiilor mei o viață mai bună.

„Experiența m-a maturizat, dar m-a și făcut mai sensibilă. Boala Annei, nopțile nedormite și dorul de casă - toate au lăsat o urmă.”

Cred că pregătirea profesională ar fi făcut diferența. Un curs înainte de începerea lucrului, îndrumarea cu privire la nevoile persoanelor în vârstă și cunoașterea drepturilor muncii ar fi însemnat mai multă încredere, mai multe oportunități și poate un loc de muncă mai bine plătit, legal.



„Numele meu este Luminița. Când am venit prima dată în Italia ca să lucrez ca îngrijitoare, eram mult mai tânără și aveam doi copii mici acasă. Soțul meu muncea foarte mult, dar eu nu-mi găseam un loc de muncă, iar nevoile noastre financiare deveneau din ce în ce mai presante.”

Cunoscând situația mea, o vecină care lucra în Italia de mulți ani mi-a sugerat să o înlocuiesc pentru o perioadă. Mi-a promis un salariu foarte bun și condiții de muncă sigure.

Totuși, nu mi s-au oferit toate detaliile despre starea de sănătate a pacientului și a trebuit să mă descurc singur, fără nicio pregătire. Când am ajuns acolo, în provincia Florența, mi-am dat seama că realitatea era foarte diferită de ceea ce îmi fusese promis.

Provocări

Munca nu mi s-a părut dificilă fizic. Bătrânul era complet paralizat și trebuia mutat, spălat și hrănit. Nu fusesem informat despre paralizia lui înainte de a ajunge. Noaptea, țipa adesea și trebuia să mă trezesc repede ca să văd ce se întâmplă.

„Totuși, mi s-a părut ciudat că a pus un lacăt pe frigider și a încuiat cămara cu o cheie. Poate că se temea că o să-i mănânc mâncarea.”

Soția bărbatului paralizat locuia și ea în casă și era mult mai independentă. Ea gătea, iar eu o ajutam uneori. Îmi spălam hainele de mână pentru că nu voia să folosească mașina de spălat.

Ca să fiu sinceră, am simțit o lipsă totală de recunoștință și o formă dureroasă de discriminare. Nu m-am simțit niciodată apreciată sau acceptată ca „una de-a lor”. Chiar dacă am trăit cu ei zi și noapte, am fost mereu exclusă.

Nu existau relații sociale cu restul comunității, mai ales că lucram aproape 24 de ore pe zi, chiar dacă nu era programat oficial.

„Dacă mă sunau noaptea, trebuia să plec imediat.”

Chiar dacă familia crea un mediu psihologic opresiv, acest lucru nu mi-a afectat modul în care lucram. Știam de ce mă dusesem acolo, dar dincolo de responsabilitate, exista și empatie. Bărbatul în vârstă semăna cu regretatul meu bunic.

Suferea adesea și țipa. La scurt timp după aceea, starea lui s-a înrăutățit și a fost dus la spital, unde am rămas și eu lângă el.

Cea mai grea parte pentru mine a fost că, după moartea bătrânului, familia a refuzat inițial să mă plătească, așa că am amenințat că voi suna la poliție. Mi-au spus să-mi iau lucrurile și să plec de acasă – era miezul nopții. Abia când i-am amenințat mi-au dat salariul.

În prezent, încă lucrez în sectorul de îngrijire, dar în România. Aici, munca nu este la fel de grea și, cel mai important, sunt alături de familia mea.

Din punctul meu de vedere, o pregătire psihologică adecvată, cunoștințe juridice despre drepturile lucrătorilor și un scurt curs de limbă ar fi fost absolut necesare.

După experiența foarte dezamăgitoare din Italia, mi-am dat seama că, deși salariile sunt mai mici în țara mea, prefer să lucrez în România. Pentru mine, liniștea sufletească și apropierea de cei dragi valorează mai mult decât un venit mai mare câștigat cu prețul demnității și echilibrului meu emoțional.



„Numele meu este Măcinica și am între 55 și 64 de ani. Am lucrat aproximativ 17 ani ca îngrijitoare în Italia, unde am locuit în principal în regiunea Lazio. În România, am lucrat ca și contabilă și aveam studii superioare, dar la acea vreme salariul era foarte modest, așa că am decis să plec pentru prima dată în 2002, chiar dacă nu aveam cunoștințe în domeniul îngrijirii sau asistenței.”

Am lucrat în mare parte cu persoane cu Alzheimer. La început, nu a fost ușor, dar odată ce le-am câștigat încrederea, am putut colabora foarte bine.

Provocări

M-am confruntat atât cu provocări psihologice, cât și fizice. De fapt, chiar și după atâția ani, încă mă lupt cu probleme persistente de spate. Unul dintre pacienți avea o formă agresivă de Alzheimer și Parkinson, cu episoade ocazionale de violență involuntară, dar treptat am învățat să gestionez orice situație.

„Din punct de vedere emoțional, a fost dificil să-mi las copiii în urmă când m-am mutat în Italia, dar ar fi fost mult mai greu dacă ar fi fost încă mici.”

Oportunități de angajare

Din fericire, a existat o comunicare foarte bună cu angajatorii mei, fără nicio discriminare. Am avut norocul să întâlnesc familii care mi-au arătat recunoștință pentru munca mea. Am rămas cu aceeași familie timp de nouă ani, până la moartea persoanei îngrijite.

De îndată ce o familie mă recomanda alteia, găseam întotdeauna un nou loc de muncă cu contract de muncă.

Cursuri de formare

Un curs de limbă străină pentru cineva care pleacă pentru prima dată în străinătate ar fi de ajutor. O anumită pregătire este, de asemenea, recomandabilă, atât din punct de vedere legal (este foarte important să-ți cunoști drepturile), cât și psihologic. Desigur, faptul că am primit sfaturi medicale a contat. Cunoștințele medicale și de îngrijire sunt necesare, dar dacă există bunăvoință, acestea pot fi dobândite cu succes.

„Adevărul este că atunci când am început acest drum, mama mea din România tocmai murise și, într-un mod greu de explicat, toată dragostea pe care i-aș fi oferit-o ca părinte, am exprimat-o față de persoanele în vârstă pe care le îngrijeam.”

Integrare

În ceea ce privește învățarea limbii, am învățat-o la locul de muncă. În aproximativ trei luni, deja înțelegeam și comunicam, iar după un an, vorbeam fluent.

Totuși, nu ieșeam prea mult în timpul liber. Duminica mergeam la biserică. Întotdeauna lucram mai multe ore decât prevedea contractul. Pot spune că eram dedicat muncii mele și îmi plăcea cu adevărat ceea ce făceam.

Îngrijire de calitate

Sfatul meu pentru o calitate optimă a serviciilor este să stabiliți un timp de lucru maxim de opt ore (sau chiar șase), dar în condițiile îngrijirii unei singure persoane la domiciliu.

Abilitățile pe care le consider importante sunt răbdarea, atitudinea pozitivă și empatia. Femeile în vârstă de care am avut grijă aveau nevoie în mod special de atenție. Le îmbrățișam adesea și le sărutam pe frunte. În acest fel, am reușit să le ofer confort și să le fac zilele mai plăcute. Puteam vedea cum se luminează fețele lor și se simt în siguranță. Chiar și gesturile mici – un zâmbet sau un cuvânt amabil – au făcut o mare diferență în viața lor de zi cu zi.

Date, statistici și fapte cheie

Profilul populației și prezența Condiții de muncă și forței de muncă aranjamente de angajare

- Populația românească din Spania depășește 600.000 de locuitori, formând o comunitate de migranți stabilă și de lungă durată.

Cu toate acestea, studiul documentar confirmă că **nici o statistică oficială** nu identifică în mod specific îngrijitoarele românce ca un grup ocupațional distinct, din cauza fragmentării muncii de îngrijire între diferite regimuri de angajare și a prevalenței **aranjamentelor informale**.

- Îngrijitoarele românce sunt concentrate în special în regiunile cu o cerere mare de îngrijire la domiciliu și servicii domestice, cum ar fi **Madrid, Catalonia, Comunitatea Valenciană și Andaluzia**. Prezența lor răspunde atât presiunilor demografice legate de **îmbătrânirea populației**, cât și disponibilității limitate a serviciilor formale de îngrijire accesibile în Spania, care continuă să se bazeze în mare măsură pe **soluții familiale și private**.

- **Informalitatea este o provocare structurală centrală**: o parte semnificativă a muncii de îngrijire, în special îngrijirea la domiciliu și aranjamentele de program redus în gospodăriile private, rămâne nedeclarată sau declarată parțial. Această situație poate fi explicată prin **mai mulți factori structurali**.

- Serviciile de îngrijire sunt frecvent organizate în gospodării private, ceea ce face ca inspecția muncii și supravegherea reglementară să fie mai dificile decât în locurile de muncă formale.

Multe familii se confruntă cu

- constrângeri financiare și pot prefera aranjamente informale pentru a reduce costurile forței de muncă.
- Îngrijitorii migranți, în special cei nou-sosiți, pot accepta muncă nedeclarată sau parțial declarată din cauza cunoașterii limitate a drepturilor lor, a barierelor lingvistice sau a nevoii urgente de angajare.

Chiar și atunci când există locuri de muncă formale, subînregistrarea orelor de lucru și condițiile contractuale neclare sunt relativ frecvente.

Atunci când angajarea este formalizată, îngrijitorii români sunt înregistrați în principal în Sistemul Special de Securitate Socială pentru Angajații din Casă (Sistema Especial para Empleados de Hogar), care reglementează munca casnică și de îngrijire efectuată în gospodăriile private în baza unui cadru legal.

În 2022 au fost introduse îmbunătățiri semnificative în ceea ce privește protecția lucrătorilor casnici, inclusiv accesul la indemnizații de șomaj și drepturi mai solide în materie de muncă.

Conform datelor din sistemul spaniol de asigurări sociale, în 2024 erau înregistrați aproximativ 580.000 de lucrători casnici, dintre care aproximativ 95% sunt femei și peste 40% sunt cetățeni străini, cetățenii români reprezentând unul dintre cele mai mari grupuri.



Salariile mici, orele lungi de lucru și izolarea socială, în special în cazul îngrijitorilor la domiciliu, rămân probleme recurente. Deși salariul minim spaniol se aplică legal lucrătorilor casnici, mai multe rapoarte indică faptul că îngrijitorii la domiciliu lucrează adesea mult mai multe ore decât cele recunoscute oficial în contractele lor.

Rapoartele de cercetare și ale ONG-urilor estimează că multe îngrijitoare lucrează mai mult de 50-60 de ore pe săptămână, în special atunci când oferă sprijin non-stop persoanelor în vârstă foarte dependente. În aceste situații, granițele dintre timpul de lucru și timpul de odihnă devin estompate, crescând riscul de oboseală fizică, epuizare emoțională și epuizare profesională.

Accesul la protecție socială și servicii publice

Cetățenii români beneficiază de principiul UE al liberei circulații, care le permite să locuiască și să muncească în Spania fără a fi nevoie de un permis de muncă.

Îngrijitorii care lucrează informal sau în baza unor aranjamente parțial declarate sunt adesea excluși de la beneficiile contributive, inclusiv de la protecția împotriva șomajului, pensii și indemnizații de boală.

Bariere

Mai multe bariere administrative și practice pot limita accesul la serviciile publice. Acestea includ:

- Dificultăți de limbaj
- Familiaritate limitată cu procedurile administrative
- Provocările navigării în sistemele de administrație publică din ce în ce mai digitalizate.
- Lucrătorii migranți pot, de asemenea, să nu dispună de informații clare despre drepturile lor sau despre instituțiile responsabile de furnizarea de sprijin.



„Sunt o femeie și mamă din România, locuiesc și lucrez în Spania. Am absolvit studii superioare și am și o pregătire de bază în domeniul sănătății.”

În principal, ajut persoanele în vârstă cu treburile casnice și le ofer companie. Cred că îngrijirea are o componentă emoțională foarte puternică. Multe persoane în vârstă se simt singure sau nesigure, iar eu încerc să le susțin nu doar fizic, ci și emoțional. Răbdarea, empatia și ascultarea sunt esențiale în munca mea de zi cu zi.

Oportunități de angajare

Nu este întotdeauna ușor să găsești un loc de muncă stabil și formal în sectorul de îngrijire. Munca informală este încă destul de răspândită, iar multe locuri de muncă în domeniul îngrijirii sunt oferite fără un contract formal.

Acest lucru creează insecuritate profesională și îngreunează accesul la drepturile de muncă. În multe cazuri, oportunitățile de muncă vin prin contacte personale și recomandări.

Integrare

Când am ajuns prima dată în Spania, barierele lingvistice și impactul emoțional al migrației au fost dificile. De-a lungul timpului, am reușit să mă integrez bine în comunitate. Cu toate acestea, programul meu de lucru îmi lasă foarte puțin timp liber, așa că rareori particip la asociații sau servicii publice de asistență.

Cursuri de formare

Deși am primit o oarecare pregătire de bază legată de îngrijire și asistență medicală, uneori simt că nu este suficientă pentru a face față unor situații mai complexe. De exemplu, îngrijirea persoanelor în vârstă cu anumite afecțiuni, limitări de mobilitate sau dificultăți emoționale necesită cunoștințe suplimentare și abilități practice.

Aș fi interesat să particip la cursuri de formare mai practice care m-ar putea ajuta să-mi îmbunătățesc abilitățile și să mă simt mai încrezător în munca mea.

Îngrijire de calitate

Calitatea îngrijirii depinde puternic de bunăstarea îngrijitorului. Echilibrul emoțional și respectul sunt esențiale pentru a oferi o îngrijire bună.

„Atunci când îngrijitorii sunt suprasolicitați sau nu se odihnesc suficient, acest lucru le afectează atât bunăstarea, cât și calitatea muncii lor.”

O instruire legată de îngrijirea vârstnicilor, comunicarea cu persoanele în vârstă, gestionarea situațiilor dificile și asistența medicală de bază ar fi foarte utilă. Totuși, una dintre principalele provocări este găsirea timpului pentru a participa la activități de formare în timp ce lucrezi.

Locurile de muncă în domeniul îngrijirii implică adesea ore de lucru lungi sau neregulate, ceea ce îngreunează participarea la cursuri sau programe de dezvoltare profesională.

Din acest motiv, oportunitățile de formare flexibile, cum ar fi cursurile scurte sau învățarea online, sunt esențiale.

„Îngrijirea poate fi solicitantă din punct de vedere emoțional și uneori nesigură din punct de vedere al condițiilor de angajare. Cred că sunt necesare condiții de muncă mai bune, oportunități de formare mai accesibile și un sprijin instituțional mai puternic pentru îngrijitorii din România.”



Voci din Spania



„Sunt originară din Prahova, România. În prezent locuiesc și lucrez în Spania. Sunt mamă singură și am absolvit studiile profesionale (VET) în administrație înainte de a veni în Spania. Locuiesc în Spania din 2004. Munca mi-a oferit o situație financiară relativ stabilă.”

Responsabilitățile mele includ administrarea medicamentelor, asistarea la hrănire, susținerea igienei personale și coordonarea strânsă cu membrii familiei.

Îngrijirea persoanelor în vârstă cu grad ridicat de dependență este solicitantă fizic și emoțional. Răbdarea și echilibrul emoțional sunt foarte importante în munca mea de zi cu zi.

Oportunități de angajare

Majoritatea oportunităților de angajare pe care le-am găsit au venit prin contacte personale și rețele familiale din cadrul comunității românești. Încrederea și reputația sunt foarte importante în acest sector, deoarece familiile recomandă adesea îngrijitori pe care îi cunosc.

„Cred că instruirea practică ar fi foarte utilă, în special în domenii precum asistența medicală, comunicarea cu persoanele în vârstă și gestionarea situațiilor complexe.”

Integrare

Când am ajuns prima dată în Spania, principalele dificultăți au fost emoționale și psihologice, deoarece adaptarea la o țară nouă și distanța față de familie nu au fost ușoare. În timp, însă, m-am integrat bine în comunitatea locală și am dezvoltat relații bune cu angajatorii și cu oamenii din jurul meu. Mă bazez în principal pe prietenii și pe rețelele informale de sprijin.

Îngrijire de calitate

A oferi o îngrijire bună înseamnă a trata persoana în vârstă ca și cum ar face parte din propria familie. Responsabilitatea, dedicarea și implicarea emoțională sunt foarte importante. Cred că o atitudine pozitivă și angajamentul față de persoana de care ai grijă fac o mare diferență. În același timp, poate fi dificil din punct de vedere emoțional atunci când starea de sănătate a persoanei de care ai grijă se deteriorează.

Cursuri de formare

Deși nu am primit o formare formală axată în mod specific pe îngrijire, am încredere în munca mea datorită experienței practice acumulate de-a lungul anilor. Am îngrijit persoane cu diferite afecțiuni, inclusiv accident vascular cerebral și demență, ceea ce m-a ajutat să dezvolt multe abilități practice. Formarea profesională formală în domeniul îngrijirii ar putea contribui la îmbunătățirea recunoașterii profesionale, la creșterea încrederii și la crearea unor oportunități de angajare mai bune pentru îngrijitori.

„Îngrijirea implică provocări emoționale și un nivel ridicat de responsabilitate.

Cred că o formare profesională accesibilă și practică ar putea ajuta îngrijitorii să se simtă mai sprijiniți și mai bine pregătiți, îmbunătățind în același timp calitatea îngrijirii oferite persoanelor în vârstă.”



Voci din Spania



„Sunt o femeie din România, care locuiește în prezent în Spania și lucrează ca îngrijitoare. Am absolvit studii superioare în România și lucrez în Spania de aproximativ 20 de ani. De asemenea, am absolvit o formare profesională în domeniul socio-sanitar printr-un modul intensiv de formare profesională.”

Munca mea combină atât îngrijirea personală, cât și sarcinile domestice. Am adesea senzația că există o confuzie între îngrijirea profesională și serviciile domestice. În multe situații, îngrijitorii sunt tratați mai mult ca niște menajere decât ca niște profesioniști în domeniul îngrijirii.

Munca poate implica ore foarte lungi de lucru și uneori există o lipsă de respect față de profesie. Cred că reglementarea în acest sector este încă slabă, iar îngrijitorii migranți sunt adesea cei mai afectați de aceste condiții.

Oportunități de angajare

Găsirea unui loc de muncă nu a fost dificilă, dar condițiile de muncă erau mai precare când am ajuns prima dată - munca informală, lipsa contractelor și salariile neplătite erau situații frecvente.

„Faptul că sunt migrant a îngreunat revendicarea drepturilor sau contestarea tratamentului nedrept. Situația mea s-a îmbunătățit pe măsură ce am învățat limba, am câștigat experiență și am devenit mai conștientă de drepturile mele. Chiar și așa, cred în continuare că munca de îngrijire rămâne subevaluată în societate.”

Provocări

Principalele provocări cu care m-am confruntat la început au fost legate de procedurile legale și integrarea socială. Adaptarea la o țară nouă și înțelegerea cerințelor administrative au fost dificile. Acum mă simt bine integrat și am relații bune cu vecinii și angajatorii. Cu toate acestea, nu am primit prea mult sprijin instituțional sau asociativ.

Îngrijirea de calitate se bazează pe răbdare, empatie și respect pentru nevoile individuale ale fiecărei persoane în vârstă. Uneori am impresia că sistemul prioritizează cantitatea de servicii, mai degrabă decât calitatea îngrijirii. De asemenea, există foarte puțină supraveghere profesională sau îndrumare pentru îngrijitori.

„Deși încerc să separ viața personală de muncă, este solicitant din punct de vedere emoțional, deoarece îngrijitorii devin adesea cele mai apropiate persoane de persoanele în vârstă, mai ales atunci când membrii familiei nu sunt prezenți.”

Cursuri de formare

Experiența practică este adesea mai valoroasă decât cunoștințele teoretice. Formarea profesională în sine nu garantează o îngrijire bună. În același timp, cred că programe de formare mai bine concepute, cu componente mai practice și o implicare mai mare a angajatorilor, ar putea îmbunătăți recunoașterea profesională și ar putea sprijini îngrijitorii.

Munca de îngrijitoare implică un lung proces de adaptare, în special pentru lucrătorii migranți. Deși am atins un anumit nivel de stabilitate, mulți îngrijitori migranți se confruntă în continuare cu condiții dificile.

„Cred că asociațiile din Spania ar putea fi de mare ajutor pentru nou-veniți, în special pentru a oferi informații despre procedurile administrative, oportunitățile de angajare și locuințe.”



Voci din Spania



„Sunt originară din Cluj, România, și în prezent locuiesc și lucrez în Spania. Sunt mamă singură și am o diplomă de învățământ superior. Lucrez ca îngrijitoare. De asemenea, am absolvit o formare profesională extinsă în domeniul asistenței socio-sanitare și al îngrijirii geriatrice.”

Desfășor o combinație de sarcini domestice și activități de sprijin personal. Îngrijirea necesită un nivel ridicat de flexibilitate, inteligență emoțională și capacitatea de adaptare la nevoile fizice și psihologice ale fiecărei persoane. Acest lucru este deosebit de important atunci când se lucrează cu persoane afectate de boala Alzheimer sau alte deficiențe cognitive.

Oportunități de angajare

La început, găsirea unui loc de muncă stabil nu a fost ușoară, deoarece nu aveam calificări oficiale legate de îngrijire, ceea ce m-a împins să termin o formare profesională. Odată ce am obținut calificările relevante, am reușit să găsesc de lucru în câteva luni.

Provocări

Principală dificultate la mutarea în Spania a fost adaptarea psihologică la o țară nouă, mai degrabă decât barierele sociale sau juridice.

„De-a lungul timpului, m-am integrat bine în comunitatea locală și am dezvoltat relații pozitive atât cu oamenii de care am grijă, cât și cu familiile lor.”

Cursuri de formare

Programele structurate de formare socio-sanitară sunt foarte importante pentru îngrijitori.

Formatele flexibile de formare, cum ar fi cursurile online, ar facilita continuarea învățării de către îngrijitori pentru dezvoltarea profesională și pentru menținerea unor standarde înalte de îngrijire.

Îngrijire de calitate

Ofերirea de îngrijire de calitate înseamnă sprijin fizic și emoțional. Este important să ajutăm persoanele în vârstă să își mențină autonomia, bunăstarea emoțională și sentimentul de scop în viața de zi cu zi.

„Condițiile mele actuale de muncă îmi permit să ofer îngrijire de bună calitate și cred că menținerea bunăstării personale și a unui echilibru sănătos între viața profesională și cea personală este esențială pentru ca îngrijitorii să își mențină practicile bune de îngrijire.”

Îngrijirea poate fi o profesie plină de satisfacții atunci când există o pregătire adecvată și condiții de muncă stabile. Experiența mea a fost în general pozitivă, cu o bună integrare profesională și incluziune socială. Formarea profesională accesibilă și sprijinul pentru bunăstarea îngrijitorilor sunt esențiale pentru îmbunătățirea oportunităților de angajare și consolidarea încrederii profesionale.



Voci din Spania



„Numele meu este Maria, am 67 de ani și locuiesc în Spania din 1997. Am venit din România pentru a-mi întreține cei doi copii, care doreau să studieze la universitate, lucru pe care nu mi-l puteam permite cu salariul meu de acasă. Timp de aproape 25 de ani am lucrat legal ca îngrijitoare la domiciliu, iar în patru luni mă voi pensiona în sfârșit.”

Mi-am petrecut întreaga viață profesională îngrijind persoane în vârstă. În prezent, am grijă de o femeie care are aproape 100 de ani.

Provocări

Cea mai grea parte nu au fost niciodată persoanele în vârstă în sine, ci familiile lor. Mulți nu acceptă faptul că părinții lor îmbătrânesc. Eu văd aceste lucruri ca fiind normale, dar ei reacționează adesea cu frustrare sau cu învinovățire. Am lucrat și fără odihnă adecvată, uneori aproape fără timp liber.

„Momentele mele dificile au fost să ridic oameni singuri când erau în ultima etapă a vieții, să mă doară spatele sau să îndur cuvinte dure.”

Oportunități de angajare

Madridul a fost prima mea oprire, unde mi-am găsit imediat de lucru datorită altor femei din România. Am venit cu un scop clar: să muncesc din greu pentru a-mi întreține copiii.

La început, ca aproape toată lumea, am lucrat fără acte. Când a început procesul de regularizare, prin 2000–2001, familia pentru care lucram mi-a făcut un contract. Chiar și așa, am pierdut șase ani de contribuții la asigurările sociale, deoarece, atunci când am ajuns, era imposibil pentru români să obțină statut legal.

„Nimeni nu mi-a cerut vreodată diplome sau certificate. Experiența a fost suficientă.

Famiile m-au recomandat de la o casă la alta și așa mi-am construit întreaga carieră. Astăzi știu că este nevoie de mai multă pregătire, dar pe vremea mea nu era așa.”

Integrare

Am învățat spaniola în trei luni pentru că nu am avut de ales.

Am simțit și eu discriminare, mai ales când oamenii mă numesc „românca” pe un anumit ton, sau „servitoarea” sau folosesc un cuvânt degradant, mă doare profund.

Mi-ar fi plăcut mai mult sprijin la început: cineva care să-mi explice unde să merg, cum funcționează sistemul de sănătate și cum să gestionez actele.

Calitatea îngrijirii depinde foarte mult de propria mea bunăstare. Dacă sunt epuizat, stresat sau supărat, acest lucru afectează persoana de care am grijă. De aceea, am încercat întotdeauna să am grijă de mine mai întâi.

Am învățat aproape totul pe cont propriu. Nu existau cursuri când am început. Acum există și cred că ajută. Formarea poate îmbunătăți mult situația unui îngrijitor.

Dacă am învățat ceva, este că această meserie necesită inimă, răbdare, putere și inteligență emoțională. Și chiar dacă cineva te numește „servitor”, știi cine ești și cât valorezi.



Voci din Spania



„Sunt îngrijitoare din România și locuiesc în prezent în Comunitatea Valenciană. Copiii mei au rămas în România când am migrat. Educația mea include școala secundară.”

Lucrez într-un cămin de bătrâni de 19 ani. Zilele mele de lucru sunt lungi, de obicei de la 8 dimineța la 21 seara, și implică o gamă largă de sarcini, cum ar fi îngrijirea personală. Rolul meu necesită o implicare emoțională constantă, deoarece petrec multe ore cu persoane vulnerabile și adesea mă implic emoțional în bunăstarea lor.

Provocări

La începutul călătoriei mele de migrație, m-am confruntat cu bariere precum discriminarea, lipsa competențelor lingvistice, suferința emoțională cauzată de separarea de copiii mei și provocarea de a mă adapta la un mediu nou.

Sufăr de dureri de spate din cauza ridicării rezidenților. Din punct de vedere emoțional, munca este și ea dificilă, deoarece însoțesc frecvent rezidenții în ultimele etape ale vieții și sunt martor la durerea familiilor.

„Găsirea unui loc de muncă nu este dificilă datorită cererii mari. Cu toate acestea, deținerea unor calificări oficiale facilitează semnificativ procesul. Inițial am lucrat în domeniul îngrijirii fără o pregătire oficială și abia mai târziu am obținut calificări profesionale.”

Integrare

Integrarea mea pe piața muncii a fost pozitivă și am construit relații colegiale puternice de-a lungul multor ani. Am beneficiat de cursuri gratuite de limba spaniolă oferite de municipalitatea locală, ceea ce a ajutat-o să depășească barierele lingvistice și să se adapteze mai ușor.

„Îngrijirea de înaltă calitate înseamnă să oferim timp, răbdare și resurse adecvate pentru a satisface nevoile fiecărui rezident. Consider că constrângerile de timp limitează nivelul de atenție individualizată pe care îl pot oferi.”

Cursuri de formare

Primesc instruire anuală prin munca mea pe teme precum mobilizarea, manipularea și procedurile de îngrijire de bază, spre deosebire de primii mei ani de muncă în case private.

În general, mă simt pregătită pentru rolul meu, mai ales când lucrez în echipă, dar recunosc nevoia de formare suplimentară în domenii precum îngrijirea demenței, sănătatea mintală la adulții în vârstă și cunoașterea drepturilor muncii și a contractelor colective de muncă.

O formare suplimentară mi-ar spori încrederea, deși nu cred că ar duce la venituri mai mari sau la oportunități de angajare mai bune în categoria mea profesională actuală.

„Sunt mândră de munca mea și de capacitatea mea de a sprijini persoanele în vârstă vulnerabile, în special pe cele cărora le lipsește prezența apropiată a familiei. Consider empatia ca fiind esențială pentru rolul meu și mă străduiesc să ofer căldură emoțională și demnitate rezidenților în ultimele etape ale vieții lor.”



„Sunt o femeie din România, locuiesc în Spania din 2001. Sunt căsătorită și am două fiice. Am studiat ca asistentă medicală la București, într-un program bilingv. Când am ajuns în Spania, calificările mele nu au fost recunoscute, iar acest lucru mi-a marcat traiectoria profesională de atunci. Chiar și așa, am continuat să urmez diferite cursuri prin intermediul serviciilor publice de ocupare a forței de muncă, pentru că simt că învățarea și profesionalizarea fac parte din mine.”

Identitatea mea este profund legată de îngrijire. Am îngrijit o persoană în vârstă care suferise o fractură de șold și nu se putea mișca. Am avut o rutină zilnică cu ea, începând prin a verifica cum se simte. Pentru mine, acest prim contact este esențial, deoarece recunoaște persoana și nu doar boala.

Oportunități de angajare

Din punctul meu de vedere, pentru a găsi un loc de muncă stabil și echitabil ca îngrijitor în Spania este esențial să ai o bază solidă: educație și o pregătire specifică.

„Îngrijirea nu este o secvență mecanică de sarcini; este o relație între îngrijitor și persoana în vârstă - se creează o punte de legătură emoțională. Este un proces comun în care amândoi creștem: ea își recuperează sau își menține autonomia, iar eu învăț, evoluez și descopăr noi capacități în mine.”

Provocări

Când am ajuns în Spania, nu aveam documente, nu aveam calificări recunoscute și nu aveam acces la o locuință stabilă.

Prin urmare, am intrat în sectorul ospitalității, pornind de la zero. Această cale mi-a oferit stabilitate economică, dar mi-a lăsat și sentimentul unei vocații întrerupte.

„Îngrijirea de calitate include îngrijire medicală, dar și prezență emoțională, răbdare și capacitatea de a asculta.”

Propria mea stare de bine, în calitate de îngrijitor, este, de asemenea, importantă. Nu percep îngrijirea ca pe o povară emoțională sau fizică insuportabilă, poate pentru că am ales această cale și pentru că o consider o vocație.

Cursuri de formare

Sunt convinsă că formarea profesională face o diferență reală în îngrijire. În cazul meu, studiile de asistență medicală din România mi-au oferit o bază tehnică solidă.

O femeie din România care sosește astăzi în Spania pentru a lucra în domeniul îngrijirii persoanelor în vârstă ar beneficia semnificativ de formare profesională, asistență în gestionarea documentelor și asistență lingvistică.

Medierea și conexiunile culturale pot, de asemenea, să faciliteze mult procesul, rezultând într-un loc de muncă stabil, o recunoaștere mai mare și mai multă încredere în sine.

Integrare

Integrarea mea în comunitatea locală a urmat un drum lung și uneori dureros. Nu știam în cine să am încredere, dar astăzi pot spune că mă simt înrădăcinat și conectat la societate. De-a lungul timpului am învățat limba, mi-am găsit de lucru și am construit relații.



„În prezent, locuiesc în Comunitatea Valenciană din Spania. Locuiesc în Spania de 23 de ani. Am absolvit studiile secundare și sunt angajată ca îngrijitoare la domiciliu pentru o femeie în vârstă cu mobilitate redusă.”

Cea mai dificilă parte a acestui tip de muncă este durerea fizică cauzată de ridicarea oamenilor. Am lucrat îngrijind persoane în vârstă aproape toată viața, 23 de ani, în Spania.

Oportunități de angajare

Este dificil să obții un loc de muncă stabil și echitabil în sectorul îngrijirii, deoarece majoritatea oportunităților depind de recomandări personale. Angajatorii solicită adesea experiență anterioară și competențe lingvistice adecvate. Când am ajuns prima dată în Spania, nu lucram în domeniul îngrijirii și vorbeam spaniolă limitat.

Provocări

Învățarea limbilor străine și adaptarea psihologică au fost principalele provocări din primii mei ani, alături de dificultatea emoțională a sosirii într-o țară nouă.

Integrare

Am relații bune cu vecinii, angajatorii și oamenii din comunitatea mea. Particip la evenimente culturale și festivități locale, ceea ce mă ajută să mă simt conectat cu orașul.

„Îngrijirea de înaltă calitate pentru adulții în vârstă necesită empatie, răbdare, comunicare respectuoasă și atenție la nevoile lor.”

Cursuri de formare

Nu am urmat o pregătire oficială în domeniul îngrijirii medicale în Spania, dar am absolvit anterior cursuri din domeniul sănătății în România.

În general, mă simt pregătit pentru rolul meu actual, în special în situații de urgență. Caut în mod activ informații despre demență și tehnici de îngrijire prin intermediul videoclipurilor online și al conținutului educațional.

Cred că ar fi benefică o formare suplimentară, în special în domeniul sănătății mintale, exercițiilor fizice pentru adulții în vârstă și tehnicilor avansate de îngrijire.

„Am încredere în abilitățile mele de îngrijire, însă o formare profesională suplimentară m-ar putea ajuta să obțin locuri de muncă mai bune în viitor.”

Date, statistici și fapte cheie

Profilul populației și prezența forței de muncă

- Lucrătorii români implicați în sectorul intern reprezintă cea mai mare comunitate străină din Italia, cu aproximativ 800.000 de lucrători. Majoritatea dintre ei sunt angajați în îngrijirea vârstnicilor, cu o concentrare geografică puternică în regiunile Lazio, Lombardia și Toscana.

- În Italia, sectorul domestic are aproximativ 3,3 milioane de angajați, dar doar 817.000 sunt lucrători permanenți, cu o **rată a ocupării nedeclarate de 49%**. Mai exact, în cazul românilor, dintr-un total estimat de 800.000, doar **200.000 au un contract de muncă permanent**, în timp ce 600.000 lucrează ilegal.

- Neregularitatea este răspândită din cauza **costului ridicat al contribuțiilor pe care angajatorul le plătește la înregistrarea unui nou contract**.

Condiții de muncă și aranjamente de angajare

- În ciuda lipsei contractelor formale, numărul de locuri de muncă în rândul românilor a crescut în ultimii trei ani, confirmând **rolul lor esențial** pentru familiile italiene și sistemul național de asistență socială.
- Lucrătorii români din sectorul domestic italian sunt predominant femei (92%), cu o vârstă medie cuprinsă între 45 și 60 de ani.
- În ultimii ani, sectorul s-a deschis și către bărbați, a căror prezență este în continuă creștere din cauza numărului de bărbați în vârstă care nu sunt independenți și necesită forță fizică pentru mobilitate.
- Nivelul general de educație rămâne ridicat, peste 60% dintre lucrători având diplomă de liceu și 10% având o diplomă universitară, confirmând fenomenul de „risipă de creiere” în raport cu sarcinile îndeplinite.

Cadrul juridic și de reglementare

Începând cu anii 2000, cadrul legal și de reglementare în care operează îngrijitorii a început să capete o nouă formă.

Securitatea socială dintre Italia și România este reglementată în principal de regulamentele **Uniunii Europene**, deoarece ambele țări sunt membre ale UE.

Aceste reglementări **garantează egalitatea de tratament, exportabilitatea pensiilor și totalizarea contribuțiilor pentru lucrătorii români.**

Legile și convențiile existente **previn dubla impunere a veniturilor și reglementează impozitarea pensiilor.**

În efortul de a combate practicile ilegale de muncă, Inspectoratul Național al Muncii din Italia și Inspectoratul Muncii din România au semnat un **Memorandum de Înțelegere pentru a coopera în domeniul inspecțiilor muncii.** Textul prezintă reglementările referitoare la recrutare, remunerare, contracte de muncă și procesele de raportare a potențialelor încălcări.

Bariere, nevoi și lacune

În ciuda existenței unui cadru legal, mai multe lacune în politicile și serviciile care sprijină îngrijitorii migranți îi expun la provocări.

- **Juridic:** La sosirea în Italia, îngrijitorii trebuie să accepte locuri de muncă fără contract sau chiar salarii mici, lăsându-i într-o stare vulnerabilă, lipsiți de protecție socială sau pensie, într-o poziție instabilă pentru a-și exercita pe deplin drepturile și fără asigurare medicală.
- **Bariere profesionale**
 - Îngrijitorii la domiciliu raportează frecvent ore de lucru neclare, ore suplimentare neplătite și dificultăți în aplicarea condițiilor contractuale.
 - Relația emoțională cu beneficiarii îngrijirilor poate descuraja și mai mult lucrătorii în a-și afirma drepturile.
 - Mulți îngrijitori români au experiență profesională anterioară sau calificări care nu sunt recunoscute oficial în Italia, ceea ce duce la decalificare și la oportunități limitate de avansare profesională.
 - Canalele informale de recrutare rămân frecvente în sectorul îngrijirii la domiciliu. Deși aceste rețele facilitează accesul la angajare, ele pot, de asemenea, să crească expunerea la condiții de muncă nereglementare și la exploatarea prin muncă.
- **Limbă**
 - În special pentru lucrătorii în vârstă sau cei angajați în contexte izolate geografic.
 - Cunoașterea limitată a limbii italiene poate crește dependența de angajatori și poate întări dezechilibrele de putere.
- **Psihosocial**
 - Izolare emoțională și socială din cauza muncii de îngrijire la domiciliu (oportunități limitate de interacțiune socială).
 - Tensiune emoțională și epuizare a îngrijirilor din cauza separării pe termen lung de propriile familii - Sindromul Italia și simptome precum depresie, insomnie și detașare emoțională.



„Numele meu este Rodica și locuiesc în Italia de mulți ani. Lucrez ca îngrijitoare de cincisprezece ani. Când am plecat din România, nu am adus cu mine doar o valiză, ci și pregătirea mea de asistentă medicală și convingerea că îngrijirea oamenilor este ceva serios, delicat și profund uman.”

Munca zilnică

Implicarea îngrijitorului în luarea deciziilor zilnice nu este doar o chestiune practică: este o modalitate de a-l face să simtă că este încă o parte activă a vieții sale. Gesturile mici construiesc o relație bună.

Provocări

Primele zile în Italia au fost cele mai dificile. Limba era o barieră uriașă. Mă simțeam nesigur, dependent de ceilalți și mă temeam să greșesc. Privind în urmă, știu că sprijinul lingvistic și de formare m-ar fi ajutat să fac față mai bine.

Mi-a fost dor de casă, cultura era diferită, chiar și mâncarea era departe de obiceiurile mele. Apoi, încetul cu încetul, m-am adaptat și am descoperit locuri frumoase.

Oportunități de angajare

Întotdeauna am lucrat cu contracte regulate. Am ajuns cu contacte de la prieteni, iar asta m-a protejat. Nu toată lumea este la fel de norocoasă. Știu că multe femei sosesc fără să știe cu adevărat la ce să se aștepte, fără informații, fără unelte și se trezesc brusc singure într-o casă necunoscută, îngrijind o persoană fragilă fără să știe cum să o facă.

„Nu suntem roboți, suntem oameni.”

Antrenamente

Am urmat cursuri de îngrijire și am obținut certificări. Am făcut asta pentru a lucra mai bine, pentru a mă simți mai încrezătoare, pentru a nu intra în panică atunci când mă confrunt cu dificultăți. Instruirea m-a învățat să recunosc semnele demenței, să gestionez comportamentul agresiv, să protejez persoana de care am grijă și, de asemenea, pe mine însămi.

„Îngrijirea de calitate vine din combinarea a două elemente: umanitate și profesionalism. Fără empatie, nu poți fi acolo pentru o persoană vulnerabilă, iar fără competențe, riști să o rănești.”

Confruntându-mă cu discriminarea și exploatarea, mi-am dat seama cât de important este să-ți conștientizezi drepturile și să ai pe cineva care să te sprijine.

Doamna de care am grijă acum este uneori agitată și agresivă și poate deveni violentă. În acele momente, este ușor să te sperii și să te simți rănit. Dar prin antrenament și experiență, am învățat un lucru fundamental: nu este vorba de răutate, ci de boală.

Un proiect care oferă sprijin lingvistic, instruire practică și însoțire umană poate face cu adevărat diferența, mai ales la început.

Cu sprijinul potrivit, această muncă poate fi mai puțin împovărătoare și mai echitabilă, atât pentru cei care primesc îngrijire, cât și pentru cei care o oferă în fiecare zi.



„Numele meu este Marcela și locuiesc în Italia de douăzeci de ani.”

„Lucrez ca îngrijitoare de când am venit din România. Astăzi sunt căsătorită, am o casă, o rutină, o viață pe care o simt ca fiind a mea. Dar toate acestea nu s-au întâmplat imediat. La început, a fost mai presus de toate multă singurătate.”

Munca zilnică

Lucrez cu o altă femeie în vârstă, de care am grijă 24 de ore pe zi. Locuiesc cu ea pentru că starea ei s-a înrăutățit. Jucăm cărți, stăm de vorbă și ne întâlnim cu vecinii. Mă simt parte din oraș, parte din comunitate și am găsit un sentiment de apartenență care îmi lipsea complet la început.

Provocări

Când am ajuns în Italia, nu vorbeam italiană. Primul meu loc de muncă a fost într-un sat mic, izolat și pustiu. Nu aveam telefon la care să sun acasă.

Timp de șapte luni, nu am putut avea vești de la familia mea și m-am simțit singur și am vrut să mă întorc în România.

„Când nu știi limba, chiar și cele mai simple lucruri devin dificile. Te simți mic, fragil, mereu vinovat.”

Nu înțelegeam ce mi se cerea și aveam frică și îndoială de sine. În acele momente, mi-am dat seama cât de important este să nu fii lăsat singur la început, să ai pe cineva care să-ți explice, care să te susțină, care să-ți spună: „E normal să simți așa”.

Încet-încet, am învățat limba, am înțeles meseria și am găsit un echilibru. Am stat cu aceea doamnă timp de cinci ani. Nu a fost ușor, dar a fost o școală a vieții.

„Această meserie necesită multă forță fizică și mentală. Trăiești alături de o persoană fragilă, împărtășindu-i ritmurile, temerile și tăcerile. De aceea este esențial să-ți creezi momente pentru tine. Citești, ies la plimbare, ies cu o prietenă și petrec timp cu soțul meu. Dacă nu ai grijă de tine, nu poți avea grijă de ceilalți.”

Cursuri de formare

Nu am urmat cursuri oficiale de formare, dar am învățat lucrând, observând și acumulând experiență cu fiecare persoană în vârstă de care am îngrijit.

Totuși, știu că pentru cei care încep astăzi, o anumită pregătire inițială ar fi esențială, mai ales pentru a înțelege ce presupune cu adevărat această meserie.

Mulți oameni ajung acolo crezând că e ușor, dar apoi se trezesc în dificultate pentru că nu au instrumentele necesare pentru a face față singurătății, oboselii și responsabilităților.

„Un proiect care oferă instruire practică, sprijin lingvistic și o rețea de contacte pentru nou-veniți ar fi de mare ajutor. Simplul fapt de a putea vorbi cu cineva, de a-ți împărtăși dificultățile și de a elibera tensiunea poate schimba totul.”

Dacă îngrijirea se face cu respect, umanitate și sprijin, aceasta poate deveni o parte importantă a vieții tale, așa cum a devenit și pentru mine.



„Numele meu este Daniela și locuiesc în Italia din 1998. Când am plecat din România, eram tânără, aveam o diplomă în asistență medicală și lucrasem deja de doi ani într-un spital. Am muncit din greu, fără perspective economice reale sau oportunități de creștere. Am imigrat pentru a construi ceva diferit.”

Am ajuns în Italia cu viză de turist, într-o perioadă în care erau încă foarte puțini români. Nu vorbeam italiana, iar acest lucru a avut un impact mare asupra primilor mei pași. Mi-am găsit de lucru datorită relațiilor și contactelor mele, iar diploma mi-a fost recunoscută la Roma. La început, am lucrat doar în ture de noapte într-un azil de bătrâni. A fost obositor, dar a fost un început.

Ca să lucrezi bine ai nevoie de două lucruri: să cunoști limba și să fii capabil să te adaptezi. Locuiesc în Sardinia de unsprezece ani. Am îngrijit multe persoane în vârstă, adesea foarte fragile, cu afecțiuni cognitive, psihologice sau fizice semnificative.

*„Această slujbă nu este doar tehnică:
este vorba despre relații.”*

Am avut grijă de o femeie de 93 de ani, cu o personalitate dificilă, era dură și autoritară. La început, mi s-a părut și mie dificil. Apoi mi-am dat seama că trebuie să-i câștig încrederea. Nu voiam să o controlez, ci să o ajut. După trei sau patru luni, îndrăgise foarte mult de mine. De atunci, totul a devenit mai ușor.

Îngrijire de calitate

Chiar și cele mai mici detalii contează. Aranjarea mesei cu grijă, așezarea unei fețe de masă curate, pregătirea meselor cu grijă. Chiar dacă persoana în vârstă nu observă în mod conștient acest lucru, respectul rămâne.

*„A avea grijă de o persoană
înseamnă a o însoți cu demnitate,
mai ales în ultimii ani ai vieții sale.”*

Întotdeauna am lucrat cu contracte regulate. Știu cât de important este să-ți cunoști drepturile. Odată, am observat că lipseau două luni de contribuții la asigurările sociale. Am semnalat imediat acest lucru, pentru că știam la ce aveam dreptul. S-a rezolvat fără probleme.

Cursuri de formare

Instruirea și informarea vă oferă încredere, vă permit să lucrați cu liniște sufletească și să câștigați respect.

Pe lângă experiența mea în domeniul asistenței medicale, am urmat cursuri de formare pentru îngrijitori. Nu poți improviza.

*„Această meserie necesită abilități, dar și
dăruire. Trebuie să simți că îți place,
chiar și atunci când e obositor, chiar și
atunci când trebuie să speli o persoană
bolnavă. Fără dăruire, nu funcționează.”*

Bunăstarea psihologică este esențială. Această meserie obosește atât mintea, cât și corpul. Când mă simt prea stresat, îmi iau o zi liberă pentru a-mi reîncărca bateriile. Chiar și un cuvânt de susținere din partea familiei persoanei în vârstă face diferența. Sentimentul de recunoaștere este important.

Văd mulți oameni ajungând în Italia fără să știe cu adevărat ce presupune această meserie: fără cunoștințe lingvistice, fără îndrumare, fără formare. Un proiect care însoțește oamenii, îi explică, îi formează și îi sprijină poate preveni multe greșeli și multă suferință, nu doar pentru cei care lucrează, ci și pentru vârstnicii care primesc îngrijiri.



Voci din Italia



„Numele meu este Ana. M-am născut în Moldova și am cetățenie română și locuiesc în Italia din 2012. Soțul meu a sosit câțiva ani mai târziu. Locuim în Veneția, un oraș pe care îl iubesc profund. Soțul meu este artist, dar astăzi lucrăm împreună ca îngrijitori.”

La început, locuiam într-un orașel din Venezia Giulia. Nu exista internet și nu aveam vești de la cei dragi. Distanța mă apăsa greu. Nostalgia era puternică, iar singurătatea și mai puternică. În acele momente, îți dai seama cât de fragil este echilibrul pentru cei care migrează pentru muncă: ești prezent fizic, dar departe emoțional de tot.

Provocări

Cea mai mare dificultate a fost limba. Studiasem, dar erau multe cuvinte pe care nu le înțelegeam. Încă îmi amintesc când m-au întrebat: „Ai nevoie de ceva?” și nu am înțeles ce înseamnă nimic. A nu înțelege înseamnă a te simți inadecvat, greșit. Și când nu poți comunica bine, chiar și relația cu persoana în vârstă devine mai dificilă.

„Am învățat că trebuie să pui întrebări, să cauți informații și să ceri ajutor. Nimeni nu explică cu adevărat aceste lucruri când ajungi.”

Odată, la început, am lucrat ilegal fără să-mi dau seama. Când am aflat, am cerut un contract. Am mers și la CAF (un centru de asistență fiscală) pentru că adesea greșeau programul de lucru. De atunci lucrez cu contracte obișnuite.

Am fost discriminată și tratată ca și cum aș fi valorat mai puțin, parțial din cauza religiei mele. Mi-au dat o pătură ruptă și nu m-au lăsat să folosesc mașina de spălat.

Una dintre persoanele în vârstă de care am avut cea mai mare grijă a fost un bărbat în vârstă de 84 de ani, cu demență senilă. Când starea lui s-a înrăutățit și a fost dus la un azil de bătrâni, am suferit enorm. Am plâns mult.

„Când a murit, nu mi-au spus imediat. Am aflat două zile mai târziu. Încă păstrez fotografiile noastre împreună.”

Îngrijire de calitate

Pentru mine, îngrijirea nu este doar tehnică. Este prezență. Este umanitate. În fiecare dimineață, când mă duc la persoana în vârstă pe care o ajut, o salut cântând. Cânt un cântec. Cred cu tărie că muzica este bună pentru tine, că alungă frica și aduce pace.

„În munca mea, încerc întotdeauna să implic persoana în vârstă, să o fac să se simtă utilă.”

Cursuri de formare

Am studiat și am obținut un certificat de asistent social. Formarea m-a făcut mai încrezătoare și mai organizată. Dar cred și că și caracterul este fundamental. Ai nevoie de empatie, grijă, respect, răbdare și capacitatea de a fi alături de oameni dificili.

Nu-mi place termenul „badante”. Mie mi se pare că e vorba de cineva care pur și simplu are grijă de animale. Eu nu „am grijă” de lucruri, eu ajut oamenii. E o chestiune solicitantă și ar trebui recunoscută ca atare, inclusiv din punctul de vedere al pensiilor.



Voci din Italia



„Numele meu este Carmen, sunt din sudul României și m-am mutat în Italia, la Roma, acum 26 de ani. Sunt căsătorită, mamă și lucrez în prezent în Italia. Salariul meu a fost aproape corect în ultimul an.”

Munca zilnică

O zi obișnuită de muncă se învâрте în jurul îngrijirii a două persoane în vârstă, un cuplu de aproximativ 85 de ani, de la 9:30 dimineața până la 15:30. Soțul nu este independent deoarece suferă de boala Alzheimer. Așa că, eu pregătesc micul dejun și prânzul, fac curățenie și am grijă de casă.

Provocări

Principala dificultate cu care mă confrunt este stresul emoțional.

M-am confruntat cu niște probleme când m-am mutat prima dată, cu siguranță. Am fost imigrant fără acte în primii doi ani, m-am confruntat cu stres psihologic și financiar și cu dificultăți în a găsi un loc de muncă. Faptul că aveam prieteni în Italia mi-a ușurat găsirea unui loc de muncă. Am avut întotdeauna o relație bună cu oamenii cu care am lucrat și m-am simțit întotdeauna confortabil în locurile în care am lucrat.

„Am experimentat discriminare și momente neplăcute din partea unor oameni din societate și chiar a angajatorilor mei. Uneori foloseau cuvinte foarte dure.”

Oportunități de angajare

Este puțin dificil să găsești un loc de muncă stabil și echitabil ca îngrijitor în Italia. Cred că cei care vor să muncească își vor găsi un loc de muncă, așa că perseverența unei persoane este esențială și rodnică.

Integrare

Aș spune că în acest moment și după 26 de ani mă simt încrezător în limba italiană, însă aș fi preferat niște sprijin lingvistic când m-am mutat, pentru că la început te simți pierdut.

„Mi-ar fi plăcut să primesc servicii care să mă ajute să înțeleg cum să mă descurc în comunitate.”

Îngrijire de calitate

Îngrijirea de bună calitate a persoanelor în vârstă înseamnă stabilirea unei relații bune în primul rând cu persoana căreia îi ofer îngrijire și asistență, în ceea ce privește comunicarea corespunzătoare, empatia și răbdarea.

Condițiile de muncă și calitatea îngrijirii sunt strâns legate între ele. Dacă nu sunt tratat bine și nu am condiții de muncă favorabile, nu voi putea oferi asistența așa cum aș putea.

Cursuri de formare

Nu am primit niciodată nicio instruire legată de îngrijire, însă mă simt pregătit să ofer îngrijire de înaltă calitate persoanelor în vârstă.

Experiența mea profesională a fost cea mai importantă instruire pentru mine. O formare profesională mi-ar îmbunătăți cu siguranță situația profesională și mi-ar ușura multe lucruri. Dacă aș fi urmat o educație adecvată, probabil că aș lucra într-un alt domeniu și nu în îngrijire.

„Dorința mea este ca oamenii care lucrează în acest sector să fie plătiți echitabil”



„Numele meu este Leyna, am 57 de ani și locuiesc în Roma, Italia, cu partenerul meu și am un fiu. Locuiesc în Italia de 23 de ani (din 2003). În prezent, lucrez fără contract de muncă, iar salariul meu din ultimul an nu a depășit 1000 de euro pe lună.”

Munca zilnică

O zi obișnuită în rolul meu de îngrijitoare include trezirea, pregătirea micului dejun, îndeplinirea treburilor casnice, cumpărăturile, gătitul prânzului, odihna și apoi pregătirea cinei și pregătirea de culcare.

Provocări

Principalele provocări cu care mă confrunt în timpul acestei activități sunt lipsa de somn noaptea și faptul că am un angajator foarte exigent, ceea ce îngreunează gestionarea sarcinilor zilnice.

A găsi un loc de muncă stabil în Italia este foarte dificil, însă găsirea unui loc de muncă instabil este ușoară, deoarece angajatorii vor să angajeze îngrijitori fără contract și să plătească cât mai puțin posibil, situația fiind dificilă chiar și înainte de COVID-19. Pentru o muncă stabilă și echitabilă ca îngrijitor, ar trebui să existe un contract cu un salariu corect.

„Când m-am mutat prima dată în Italia, m-am confruntat cu provocări legale legate de «permesso di soggiorno». Nu l-am obținut decât în 2007. Printre alte provocări s-au numărat căutarea unui loc de muncă și subestimarea veniturilor.”

Integrare

În ceea ce privește relația mea cu comunitatea locală, totul a mers întotdeauna foarte bine. M-am simțit inclus și apreciat și nu am avut dificultăți în comunicare. Nu m-am simțit niciodată exclus sau discriminat.

În general, m-am descurcat întotdeauna pe cont propriu și nu simt că am nevoie de sprijin social sau comunitar care mi-ar ușura viața și munca, dar ar fi util să am pe cineva care să poată acționa ca intermediar în căutarea unui loc de muncă stabil.

Îngrijire de calitate

Îngrijirea de bună calitate pentru persoanele în vârstă înseamnă simțul responsabilității, răbdare, prezență și empatie. Totuși, acest lucru nu poate fi realizat dacă nu am condiții de muncă care să-mi fie de folos, cum ar fi un contract, un program de lucru echitabil și o remunerație adecvată.

„Persoana responsabilă de agenția de plasare a forței de muncă cu care lucrez mă susține și îmi îmbunătățește starea de spirit, lăsându-mă cu un sentiment de ușurare. Faptul că mă bazez pe ea mă face mai puțin îngrijorat în general, deoarece este o legătură bună pentru mine.”

Cursuri de formare

În ceea ce privește pregătirea și abilitățile, am urmat doar un curs de asistență stomatologică și administrare a cabinetelor medicale, însă mă simt pregătit să ajut persoanele în vârstă cu îngrijire de calitate.

Este dificil să ai încredere în oameni în general și am sentimentul că există multă subapreciere sau prea puțină apreciere a valorii și muncii noastre, pe lângă insultele cu care aud că se confruntă prietenii mei. Aș aprecia dacă societatea ar da dovadă de puțină politețe și respect față de profesia noastră și față de noi ca ființe umane.



„Numele meu este Valeria, am 58 de ani. Sunt mamă, dar sunt văduvă. Locuiesc în Italia de 15 ani. În prezent, caut un loc de muncă. Abia am terminat liceul.”

Munca zilnică

Când lucram ca badante, ziua mea implica mai întâi trezirea și îngrijirea mea personală, apoi pregătirea micului dejun, administrarea medicamentelor, îngrijirea personală a persoanei de care aveam grijă pentru că persoana respectivă nu era independentă, curățenia casei, spălatul vaselor, pregătirea mesei, oferirea de sprijin moral, ținerea companiei și sprijinul în timpul plimbărilor zilnice.

„Uneori m-am simțit exclusă sau discriminată ca îngrijitoare din anumite agenții de plasare a forței de muncă care erau foarte selective și acceptau doar câteva programări.”

Provocări

Când m-am transferat prima dată în Italia, am avut dificultăți în obținerea documentelor legale și în găsirea unui loc de muncă. M-am confruntat, de asemenea, cu lipsă de încredere, solicitări excesiv de solicitante, stres psihologic, bariere lingvistice și dificultăți de comunicare.

„Este foarte dificil să găsești un loc de muncă stabil și echitabil ca îngrijitor în Italia, pentru că acest loc de muncă vine cu mari responsabilități, pare că trăiești viața în numele altei persoane.”

Personal, este dificil să găsesc un loc de muncă sau să rămân într-unul din cauza obstacolelor mele fizice, cum ar fi problemele de spate (hernie), prin urmare nu pot sprijini persoanele în vârstă care nu sunt independente.

În plus, unii oameni nu respectă programul de lucru sau nici măcar nu au respect pentru individ. Unii sunt nepoliticoși și agresivi. Acești factori îmi îngreunează satisfacerea nevoilor mele, iar rezultatul ar fi confruntarea cu dificultăți economice, dificultăți în obținerea unui contract și ore suplimentare neplătite.

Integrare

Relația mea cu comunitatea locală este instabilă și nu mă simt perfect integrat. Nu ești în propria țară și, în orice caz, este o mare schimbare în viața ta. Nu sunt sigur ce tip de sprijin social sau comunitar mi-ar ușura viața și munca.

Îngrijire de calitate

Îngrijirea de calitate înseamnă a avea grijă de oameni, atât fizic, cât și psihologic, și este foarte importantă. Transparența și onestitatea sunt, de asemenea, importante, la fel ca și aspectele umane: respectul pentru individ și respectul pentru membrii familiei. Lipsa unui contract stabil sau obligația de a lucra ore suplimentare neplătite afectează negativ calitatea muncii mele. Nu mă simt motivat sau stimulat să ofer asistență bună.



„Numele meu este Iulia, am 55 de ani. Sunt căsătorită și am un fiu de 31 de ani. Locuiesc și lucrez în Italia de 25 de ani, în afara Romei (Riano).”

Munca zilnică

În prezent lucrez, dar actele mele nu sunt încă actualizate. Lucrez ca asistentă casnică, cu ora: 5-6 ore pe zi, pentru 2-3 persoane diferite. Fac curățenie în casă și cumpărături, iar uneori gătesc.

Provocări

Principalele provocări cu care mă confrunt sunt lipsa actelor obișnuite, transportul public nefuncțional și discriminarea.

A fost foarte dificil să găsești un loc de muncă stabil și echitabil în Italia, cea mai mare provocare a fost obținerea documentelor. Într-un an, mi-am schimbat locul de muncă de zece sau unsprezece ori. Am avut o experiență pozitivă lucrând într-o cafenea timp de aproximativ zece ani (am avut un contract permanent de 6,40 euro/oră, dar lucrez 10 ore pe zi în bucătărie). Apoi cafeneaua s-a închis.

Sunt o persoană flexibilă, dar am dificultăți în a comunica cu diferiți angajatori în ceea ce privește cerințele lor adesea confuze.

„Fiabilitatea este o barieră cu care mă confrunt în intrarea sau rămânerea pe piața muncii.”

La început, m-am simțit exclusă și discriminată, mai ales că o luam de la capăt într-o țară nouă. Dar am reușit să fac față la toate în timp și am întâlnit oameni buni pe parcurs.

Îngrijire de calitate

Pentru a oferi asistență de calitate, în opinia mea, trebuie să fii răbdător, flexibil, să știi să ascuți și să respecti „regulile casei”, deoarece fiecare are propriile obiceiuri.

„Calitatea îngrijirii pe care o ofer depinde de condițiile de muncă favorabile pentru mine, atunci lucrez mai bine pentru că mă simt mai relaxat.”

Îngrijirea îmi afectează bunăstarea și echilibrul dintre viața profesională și cea personală, în sensul că este important să fii înconjurat de oameni care îmi înțeleg dificultățile.

Integrare

În ceea ce privește relația mea cu comunitatea locală, trăiesc bine în comunitatea mea, sunt integrat și mă înțeleg bine cu vecinii mei. Totul ține de cum te porți: dacă te porți bine, ești tratat cu respect.

Cursuri de formare

Nu am primit niciodată nicio instruire legată de îngrijire, deoarece ar costa mulți bani. Cursul de instruire a îngrijitorilor costă în jur de 1.500-1.700 de euro, plus că există examene de susținut. Nu este sustenabil pentru mine.

Mă simt pregătit să ofer îngrijire de înaltă calitate persoanelor în vârstă. Experiența m-a ajutat foarte mult.

„Instruirea care m-ar ajuta cel mai mult în munca mea ar fi să aflu mai multe despre drepturile lucrătorilor și reglementările muncii, eventual de la distanță pentru a evita problemele legate de deplasări.”

O formare profesională (VET) mi-ar îmbunătăți situația profesională și mi-ar oferi stabilitate economică și juridică, acestea fiind principalele mele probleme, deoarece găsirea unui loc de muncă nu este principalul obstacol. Pot găsi de lucru prin intermediul cunoștințelor și al rețelei mele de contacte.

Ce pot face comunitățile de găzduire?

Abordarea provocărilor cu care se confruntă îngrijitorii din România necesită o acțiune coordonată între mai mulți actori. În timp ce unii se luptă să găsească un loc de muncă, alții se confruntă cu provocări juridice și de sănătate mintală. Comunitățile gazdă joacă un rol cheie în modelarea experiențelor de integrare, deoarece integrarea are loc adesea cel mai eficient la nivel local și comunitar.

Italia

Este nevoie de susținere pentru a promova dezvoltarea profesională a lucrătorilor din comunitatea Badantes: fie că este vorba de conștientizarea drepturilor lor în materie de muncă și a mecanismelor de protecție socială, fie de competențele lingvistice.

Sunt necesare eforturi pentru ajustarea salariilor minime și a contribuțiilor Istituto Nazionale Previdenza Sociale - INPS pentru îngrijitori: de exemplu prin introducerea unor contribuții orare care variază în funcție de salariul orar.

Rolul instituțiilor naționale: precum INPS, au un rol important de jucat în regularizarea muncii și accesul la securitatea socială, în timp ce ISTAT contribuie la îmbunătățirea colectării și monitorizării datelor.



Sindicatele vor sprijini în continuare protecția drepturilor lucrătorilor și reprezentarea lucrătorilor: cum ar fi CGIL și CISL.

Organizații din sectorul terțiar și organizații neguvernamentale: esențiale pentru serviciile de informare, mediere și sprijin pentru lucrătorii migranți.

Inițiative de conștientizare publică: pot contribui la combaterea stereotipurilor persistente legate de îngrijitorii migranți și la promovarea unei reprezentări mai echilibrate a contribuției lor la sistemul de asistență socială.

Autoritățile locale: vitale pentru îmbunătățirea accesului la serviciile sociale și sprijinirea integrării în comunitate prin măsuri adaptate la contextul cultural, oportunități de interacțiune socială, sprijin reciproc și limite profesionale clare în domeniul îngrijirii.

Spania

Consolidarea accesului la informații și servicii de orientare: Îngrijitorii români adesea nu au informații clare la sursă. Instituțiile locale ar trebui să ofere îndrumări accesibile în limba română și să colaboreze cu mediatori comunitari și ONG-uri pentru a ajunge la îngrijitorii izolați.

Promovarea unei integrări echitabile și transparente a forței de muncă la nivel local: autoritățile locale iau măsuri prin campanii de conștientizare, sprijinirea forței de muncă și practici etice de recrutare, contribuind la reducerea muncii informale și la îmbunătățirea stabilității locurilor de muncă.

Facilitarea accesului la formare profesională și recunoașterea competențelor: formarea sprijină integrarea îngrijitorilor și calitatea îngrijirii. Aceasta ar trebui să fie flexibilă, practică și să recunoască experiența anterioară, cu coordonare între furnizorii locali și angajatori.

Sprijinirea învățării limbilor străine în moduri practice și contextualizate: promovarea învățării limbilor străine în mod practic, axat pe îngrijire, prin cursuri accesibile, grupuri de conversație și schimburi informale care susțin și conexiunea socială.

Reducerea izolării sociale și încurajarea participării comunitare: promovarea incluziunii prin evenimente culturale, grupuri de sprijin și parteneriate cu organizațiile locale, ajutându-le să se conecteze, să împărtășească experiențe și să participe la viața comunității.

Îmbunătățirea serviciilor de sprijin psihosocial și bunăstare: îngrijitorii suferă de tensiune emoțională. Serviciile locale ar trebui să ofere consiliere accesibilă, sensibilă din punct de vedere cultural, și sprijin pentru stres, în cooperare cu organizațiile.

Concluzie

Poveștile prezentate în această broșură evidențiază contribuția esențială pe care îngrijitoarele românce o aduc la bunăstarea persoanelor în vârstă, a familiilor și a comunităților din întreaga Europă. În același timp, ele dezvăluie provocările cu care se confruntă mulți îngrijitori atunci când se mută în străinătate, inclusiv dificultăți legate de integrare, recunoaștere, acces la informații și condiții de muncă.

Deși îngrijitoarele românce se bucură, în general, de aceleași drepturi legale ca și alți lucrători europeni, experiențele lor arată că există adesea o prăpastie între drepturile formale și realitățile de zi cu zi. Vizibilitatea limitată, tensiunea emoțională, barierele în calea dezvoltării profesionale și dificultățile de accesare a informațiilor privind drepturile de muncă, protecția socială și serviciile disponibile continuă să afecteze mulți îngrijitori, în special pe cei care lucrează în gospodării private sau în aranjamente de îngrijire la domiciliu.

Mărturiile colectate prin intermediul proiectului BADANTES demonstrează, de asemenea, o remarcabilă reziliență și dedicare. Acestea subliniază importanța oportunităților de formare accesibile, a angajatorilor care oferă sprijin, a serviciilor locale și a rețelelor sociale puternice în promovarea integrării cu succes și îmbunătățirea calității vieții. Rețelele comunitare informale și asociațiile de migranți joacă adesea un rol crucial în oferirea de sprijin practic și emoțional.

Un mesaj cheie care se desprinde din această broșură este necesitatea recunoașterii muncii de îngrijire ca fiind o muncă calificată și valoroasă din punct de vedere social. Investițiile în educație și formare profesională, promovarea unor condiții de muncă echitabile, consolidarea sistemelor de sprijin și îmbunătățirea recunoașterii competențelor îngrijitorilor sunt pași esențiali pentru îmbunătățirea atât a bunăstării îngrijitorilor, cât și a calității îngrijirii oferite.

Experițele împărtășite în aceste pagini ne reamintesc că integrarea este o responsabilitate comună între diferiți actori locali. Prin promovarea înțelegerii, a dialogului intercultural și a implicării active din partea instituțiilor, angajatorilor, organizațiilor și comunităților locale, putem crea medii mai incluzive în care îngrijitorii se simt apreciați și sprijiniți.

În cele din urmă, îmbunătățirea integrării sociale și profesionale a îngrijitoarelor din România nu este doar o chestiune de protejare a drepturilor lucrătorilor; este, de asemenea, o investiție în calitatea, sustenabilitatea și umanitatea serviciilor de îngrijire din întreaga Europă. Prin recunoașterea și sprijinirea îngrijitoarelor, consolidăm atât comunitățile noastre, cât și sistemele de îngrijire de care acestea depind.

Reference List

- ACLI Colf. (2023). Family (Net) Work: Studi sul lavoro domestico migrante 2022–2023. ACLI Colf.
- Bezzi, C. (2013). Romanian 'left behind' children? Experiences of transnational childhood and families in Europe. *Martor*, 18, 57–74.
- Boletín Oficial del Estado. (2011). Royal Decree 1620/2011 regulating the employment relationship of domestic workers. <https://www.boe.es>
- Boletín Oficial del Estado. (2022). Royal Decree-Law 16/2022 on labour rights of domestic workers. <https://www.boe.es>
- Caritas Italiana. (2023). Rapporto Immigrazione 2023. Tau Editrice.
- CGIL. (2023). Rapporto sul lavoro di cura e domestico. Ediesse/CGIL.
- Consiliul Uniunii Europene. (n.d.). Normele UE privind coordonarea sistemelor de securitate socială. Consilium. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/rules-social-security-systems/>
- DOMINA (2025) De Luca, M., Tronchin, C., & Di Pasquale, E. (2025). 7° Rapporto annuale sul lavoro domestico: Analisi, statistiche, trend nazionali e locali [7th Annual report on domestic work: Analysis, statistics, national and local trends]. Osservatorio DOMINA sul Lavoro Domestico. osservatoriolavorodomestico.it
- European Commission (2024) European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Pavolini, E., & Marlier, E. (2024). Labour market participation of migrant workers in the EU care sector (Publication No. CE-06-24-954-EN-N). Publications Office of the European Union. europa.eu
- European Commission, Employment, Social Affairs and Inclusion. (n.d.). Coordonarea regimurilor de securitate socială la nivelul UE. https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/moving-working-europe/eu-social-security-coordination_ro
- European Commission, Employment, Social Affairs and Inclusion. (n.d.). Coordonarea securității sociale: Drepturile dumneavoastră atunci când vă mutați într-o altă țară. https://eures.europa.eu/social-security-your-rights-when-moving-across-borders-2024-05-08_ro
- European Parliament & Council of the European Union. (2004). Regulation (EC) No 883/2004 of 29 April 2004 on the coordination of social security systems.
- European Parliament & Council of the European Union. (2009). Regulation (EC) No 987/2009 of 16 September 2009 laying down the procedure for implementing Regulation (EC) No 883/2004 on the coordination of social security systems.
- EUR-Lex. (n.d.). Sistemul de securitate socială – Cooperarea între țările UE. <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/summary/social-security-system-cooperation-between-eu-countries.html>
- Eurostat. (2024). Labour Force Survey: Employment by nationality and occupation. <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Eurostat. (2025). EU population diversity by citizenship and country of birth – Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_population_diversity_by_citizenship_and_country_of_birth
- Fondazione ISMU. (2025). 30° Rapporto sulle migrazioni: Focus Paesi comunitari. Fondazione ISMU.
- Fundación FOESSA. (2022). VIII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España. Cáritas Española.
- Germani, G., & Grigorescu, A. C. (2017). Badanti romene ambasciatrici d'amore. Viola Editrice.
- Girdescu, A. G. (2017). Relazioni di cura e percorsi di resilienza delle badanti rumene in Italia (Bachelor's thesis, Università Ca' Foscari Venezia).
- INE. (2025). Estadística continua de población: Población residente por nacionalidad. <https://www.ine.es>
- INPS. (2022, May 4). Integrazione delle procedure per la presentazione telematica delle domande di prestazione pensionistica [Integration of procedures for the online submission of pension benefit applications] (Message No. 1886). INPS. inps.it

Reference List

- NPS. (2025). Osservatorio sui lavoratori domestici: Pubblicati i dati 2024 [Observatory on domestic workers: 2024 data published]. <https://www.inps.it/it/inps-comunica/notizie/dettaglio-news-page.news.2025.06.osservatorio-sui-lavoratori-domestici-pubblicati-i-dati-2024.html>
- Ispettorato Nazionale del Lavoro. (2022, May 4). Memorandum of understanding on cooperation and information exchange between Italy and Romania in the field of labour inspection. <https://www.ispettorato.gov.it/files/2022/12/Comunicato-Stampa-04052022-firma-memorandum-Bucarest.pdf>
- ISTAT. Istituto Nazionale di Statistica. (2022, December 15). Popolazione residente e dinamica demografica - Anno 2021 [Resident population and demographic dynamics - Year 2021] [Statistical report]. <https://www.istat.it/comunicato-stampa/popolazione-residente-e-dinamica-demografica-anno-2021/>
- ISTAT. Istituto Nazionale di Statistica. (2024). Rapporto annuale 2024: La situazione del Paese [Annual report 2024: The state of the country]. <https://www.istat.it/produzione-editoriale/rapporto-annuale-2024-la-situazione-del-paese-2/>
- ISTAT. Istituto Nazionale di Statistica. (2025, October 17). Economia non osservata nei conti nazionali - Anni 2020–2023 [Unobserved economy in national accounts - Years 2020–2023] [Statistical report]. <https://www.istat.it/comunicato-stampa/economia-non-osservata-nei-conti-nazionali-anni-2020-2023/>
- Italian Republic. (2017). Law No. 78 of 16 May 2017: Ratification and implementation of the Convention between the Italian Republic and Romania for the avoidance of double taxation with respect to taxes on income and the prevention of fiscal evasion, with additional protocol (Riga, 25 April 2015).
- Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones. (2025). Afiliación de trabajadores extranjeros a la Seguridad Social. Gobierno de España. <https://www.inclusion.gob.es/w/la-seguridad-social-suma-mas-de-800.000-afiliados-extranjeros-desde-la-reforma-laboral-y-cierra-2025-en-maximos-historicos>
- Ministero del Lavoro e delle Politiche Sociali. (2025). Gli stranieri nel mercato del lavoro in Italia 2025: Sintesi [Foreigners in the Italian labour market in Italy 2025: Summary] [Research report]. Direzione Generale per le Politiche migratorie e per l'inserimento sociale e lavorativo dei migranti. <https://www.integrazionemigranti.gov.it/it-it/Dettaglio-ricerca/id/1420/Gli-stranieri-nel-mercato-del-lavoro-in-Italia-2025-Sintesi>
- Nicolescu, A. (2021). Celebrating invisibility. In *The invisible ones* (pp. 120–145). Manchester University Press.
- Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa. (2025). Inchieste sulle assistenti familiari rumene in Italia [Investigations on Romanian family assistants in Italy] [Online article series/Dossier]. balcanicaucaso.org
- Österle, A., & Bauer, G. (2021). Transnational social protection for migrant care workers: The experiences, practices of and hurdles for self-employed 24-hour care workers. In V. Horn, C. Schweppe, A. Böcker, & M. Bruquetas-Callejo (Eds.), *The global old age care industry: Tapping into migrants for tackling the old age care crisis* (pp. 243–266).
- Red Acoge. (2023). Informe anual sobre discriminación en España. <https://redacoge.org/wp-content/uploads/2024/06/MEMORIA-ACTIVIDADES-2023-RED-ACOGUE.pdf>
- Salaris, L., & Tedesco, N. (2024). Romanian transnational families: Insights from a qualitative study on care workers. *International Journal of Migration, Health and Social Care*, 20(1), 148–164.
- Sarić, M. (2026, February). Between domestic and professional: Ambiguities of the migrant carer position in the private household. *Work Organisation, Labour & Globalisation*, 20(1), 132–151.
- Seiffarth, M. (2021). Crisis as catalyst? Romanian migrant care workers in Italian home-based care arrangements. *Sociológia: Slovak Sociological Review*. 53(5), 502–520.
- Sgritta, G. B. (2009). *Badanti e anziani in un welfare senza futuro*. Edizioni Lavoro.
- Toc, S., & Guțu, D. (2021). Migration and elderly care work in Italy: Three stories of Romanian and Moldovan care workers. *Central and Eastern European Migration Review*, 10(2), 71–90.
- Turai, T. (2013). What is a migrant care worker? Being at the crossroads of servant, family member and nurse status. *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, 21(1), 1–22.
- Vaccaro, T. F. (2021). *Sindrome Italia: Storia delle nostre badanti*. Becco Giallo.
- World Health Organization. (2025). Spain: Increasing beneficiaries and declining informal caregivers. <https://wkc.who.int/resources/publications/i/item/increasing-beneficiaries-and-declining-informal-caregivers-in-spain>

Informații de contact

Pentru informații suplimentare despre proiectul BADANTES, vă rugăm să contactați:

Project Coordinator

Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială ASSOC

Location: Baia Mare, România

Website: www.assoc.ro

Email: annalisa.contu@assoc.ro

Parteneri de proiect

Centro di Ricerche e Studi Europei- future business, CRES-fb

Locație: Roma, Italia

Site web: www.asscres.eu

E-mail: info@asscres.eu

SOCIOCULTURALE SOCIETA' COOPERATIVA SOCIALE

Locație: Veneția, Italia

Site web: www.socioculturale.it

E-mail: info@socioculturale.it

Asociació Esplai Social

Locație: Almazora, Spania

Site web: www.esplaisocial.es

E-mail: educacion@esplaisocial.es

ADI & SALU SERSOC SLU

Locație: Almendralejo, Spania

Site web: www.adiper.es

E-mail: europa@adiper.es

Urmăriți proiectul

Site Web: www.badantes.eu

Facebook: <https://www.facebook.com/profile.php?id=61586319937717>



Co-funded by
the European Union



Co-funded by
the European Union

Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin, însă, exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctele de vedere și opiniile Uniunii Europene sau ale Agenției Executive Europene pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană și nici EACEA nu pot fi considerate răspunzătoare pentru acestea.